

KİTAP İNCELEMESİ

Nida AKYOL*

1-) Kitap ile ilgili Bilgiler

a-) Kitabın adı: Doğu Türkistan'da Asimilasyon ve Ayrımcılık

b-) Yazarı: Amine Tuna

c-) Yayınevi: İHH Kitap

d-) Yılı: 2012

e-) Sayfa sayısı: 264

2-) İçerik değerlendirmesi

İncelemesi yapılan kitap toplam altı bölüm ve iki layihadan oluşmaktadır. Yazar birinci bölümde Doğu Türkistan'ın kimlik bilgileri (resmî adı, başkenti), coğrafi özellikleri, ekonomik yapısı, nüfusu, dil, din ve idari yapısı hakkında bilgiler vermiştir. “Geçmişten günümüze Doğu Türkistan” başlığı altında topladığı ikinci bölümde ise Doğu Türkistan'ın tarihinden bahsetmiştir. Bu bölümde ilk olarak Çin tarihi kaynaklarında, Doğu Türkistan'ı kapsayan topraklarda yerleşik en eski Türk Halkının Hunlar olduğunu ve komşu Çinlilerle mücadelelerin Hunlar zamanında başladığını anlatmaktadır. Hun Devleti'nden sonra Göktürk Devleti kurulmuştur. Göktürk Devleti'nin yıkılmasının ardından bu devletin bünyesinde yaşayan Uygurlar bağımsızlığını ilan etmişler ve bugünkü Doğu Türkistan topraklarına yerleşmeye başlamışlardır. İlk Çin istilasında Mançular etkili olmuştur. Mançular Çin'in kuzeydoğu bölgeleri ve Mançurya'da etkili olmuşlar ve Çin'i ele geçirmişlerdir.

Yazarın Türkiye-Çin İlişkileri ve Doğu Türkistan Meselesi adını verdiği üçüncü bölümde ise kısaca Türkiye'nin Doğu Türkistan'a yönelik dış politika kararlarından ve yaptığı yardımlardan bahsedilmiştir.

Dördüncü bölüme “Doğu Türkistan'da İnsan Hakları İhlalleri” başlığını veren yazar, bu bölümde Çin'in Doğu Türkistan'a koyduğu yasaklardan bahsetmiştir. Günümüzde Doğu Türkistan'da sivil, siyasi, ekonomik ve sosyal haklar noktasında yaşanan ihlallerden bazılarını şu şekilde özetlemiştir: Keyfi tutuklamalar, işkenceler, idamlar, Doğu Türkistanlı kadınların ağır şartlarda çalıştırılması, kamusal alanda ayrımcılık, ibadet yasakları vb.

Dil ve eğitim yasakları: Eğitim, Doğu Türkistanlıların ikinci Çin istilasından bu yana en çok mahrumiyet çektiği konulardan biri olmuştur. Tarihsel süreçte Doğu Türkistan'da hâkim olan Rus ve Çin idareleri kendi okullarını açmış ve çoğu zaman yerli halkın çocuklarının bu okullara devam etmelerini zorunlu kılmışlardır. Halk, amacı Çinlileştirmek ve Ruslaştırmak olan bu okullara çocuklarını göndermek istememiştir. Ancak çocuklarını bu okullara yazdırmayanlar çok ağır cezalara çarptırılmıştır. Uygur çocukları kendi kültürel çevrelerinden kopararak Çin'in iç kesimlerine gönderilmişler ve Çince eğitim veren “Sinjang okulları”na yerleştirilmişlerdir.

Doğum kontrolü ve zorunlu kürtaj: Uygulanan bu politikayla insanların en temel haklarını ihlâl etmişlerdir. Kadınlar hamilelik için resmî izin almak mecburiyetinde kalmışlardır. “Kota fazlası” çocuk sahibi olan çiftlere ağır para cezası uygulanmaktadır. Kırsal

---

* Trakya Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü İkinci Sınıf Öğrencisi

kesimlerde bu parayı ödeyemeyenler evlerinin tahrip edilmesiyle karşı karşıya kalmaktadır. Kota fazlası bir bebeğe hamile olan kadınların kürtaja razı olana kadar karantina altında tutuldukları bilinmektedir. Tüm bu tedbirlere rağmen şayet bir kadın devletten izinsiz bir bebek dünyaya getirirse bu çocuk öldürülmektedir.

İşkence ve ölüm cezası: Gözaltında bulunan kişinin ifadesi alınırken işkence yapmak Çin kanunlarına göre yasaktır. Ancak yasal düzenlemelerin yetersizliği, Çin hapishanelerine düşen mahkumlar açısından vahim sonuçlar doğurmaktadır. Ölüm cezası Doğu Türkistan'da daha çok siyasi sebeplerle verilmektedir ve ölüm cezası verilen mahkumların suçlarının kanıtlanmış olması gözetilmemektedir.

Ekonomik yaşamdan dışlanma: Doğu Türkistan'daki endüstriyel işletmelerin beşte dördü hâlen hükümetin elinde bulunmaktadır. Çin hükümeti, sanayisi gelişmiş ve kalkınmış bölgelere tanıdığı ekonomik özgürlükleri Doğu Türkistan'a tanımamaktadır. Zorunlu çalıştırma politikasında ise geçimini çiftçilikle sağlayan aileler, aile fertlerinden bir kişiyi yılın belli zamanlarında tarım, altyapı, kamu alanlarında çalıştırılmak üzere Çin'in iç bölgelerine göndermek zorunda bırakılmaktadır. Bunun karşılığı olarak herhangi bir ücret ödenmemektedir. Ailede çalışmaya gücü yeten bir erkeğin bulunmaması durumunda çocuklar ve yaşlı kadınlar bu şartlarda çalışmaya mecbur tutulmaktadır.

İnanç ve ifade özgürlüğü: Komünist rejimin ilk dönemlerinde dini inançlar ihaneti, ayrıcalığı ve devletin dağılmasını besleyen unsurlar olarak algılandığı için büyük ölçüde yasaklanmıştır. 1970'lerin sonlarına doğru ekonomik reformlarla birlikte Doğu Türkistan'da da dini inanç ve ibadet özgürlüğü alanında daha hoşgörülü bir hava hakim olmuştur ancak 1980'li yılların sonlarından itibaren Çin hükümeti dini inanç ve ibadetler alanında baskı politikalarına geri dönmüştür. Dinin Çin'in bölünmesi amacıyla Batı'nın ve kökü dışarıda olan radikal dinci örgütlerin maşası olarak kullanıldığı iddiası dile getirilmeye başlanmıştır. Günümüzde Çin, Doğu Türkistan'da bir takım asılsız iddialar öne sürerek Türk ahali üzerinde zulüm politikaları uygulamaktadır.

Kitabın "Son Söz" adı verilen altıncı bölümünde yazar, genel bir tekrar şeklinde kendi yorumlarını yazmıştır.

3-) Genel Değerlendirme

1,5 milyara yaklaşan nüfusuyla dünyanın en kalabalık ülkesi olan Çin, 1949 yılından bu yana Komünist Parti idaresindedir. Varlığını sürdürebilmek adına barındırdığı halklar üzerindeki baskılarını devam ettiren Çin yönetimi, özellikle Uygurların anavatanı olan Doğu Türkistan'da sistemli bir asimilasyon ve ayrımcılık politikası uyguluyor. İnanç, ibadet, düşünce özgürlüğü gibi en temel haklardan mahrum kalan Uygurlar için günlük yaşamda pek çoğumuz için sıradan kabul edilen şeyler dahi ciddi riskler oluşturuyor.